

İki Dillilik ve Dil Edinimi

(Almanya'da Türkçe-Almanca İki Dilli
Büyüyen Çocuklar Üzerine Bir İnceleme)

Cemal YILDIZ · Kevser ARSLAN · Reyhan THOMAS

3. Baskı

Prof. Dr. Cemal YILDIZ - Kevser ARSLAN - Reyhan THOMAS

İKİ DİLLİLİK VE DİL EDİNİMİ
(Almanya'da Türkçe-Almanca İki Dilli Büyüyen
Çocuklar Üzerine Bir İnceleme)

ISBN 978-625-7676-84-7

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayınladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Haziran 2021, Ankara

3. Baskı: Şubat 2023, Ankara

Yayın-Proje: Ferdi Akkaya

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Prof. Dr. Cemal YILDIZ

Prof. Dr. Cemal YILDIZ, 1988 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. 1989 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi Ana Bilim Dalına Araştırma Görevlisi olarak girdi. Aynı üniversiteden 1992'de yüksek lisans, 1994 yılında doktora derecesini aldı. 1996 yılında yardımcı doçent, 1998 yılında doçent unvanını alan YILDIZ, 2004 yılında profesör oldu.

Cemal YILDIZ'ın yabancı dil öğretimi, Türkçe öğretimi, yurt dışındaki Türk çocuklarının eğitim sorunları konularında kitap ve makaleleri bulunmaktadır. Marmara Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesi'nde lisans ve lisansüstü seviyelerinde Dil Edinimi, Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri, Dilbilim ve Metin Dilbilim dersleri vermiştir. 2014 yılında Marmara Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Müdürü, 2014-2021 yılları arasında T.C. Berlin Büyükelçiliği Eğitim Müşaviri, 2021 yılı Ağustos ayından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürü olarak görev yapan Yıldız, 2022 Haziran ayında Türk-Alman Üniversitesi Rektörlüğüne atanmış ve halen bu görevini sürdürmektedir.

e-mail: cemalyildiz@yahoo.com

ORCID No: 0000-0002-4382-5307

Kevser ARSLAN

Kevser Arslan, Berlin Hür Üniversitesi'nde (Freie Universität Berlin) 2015-2018 yılları arasında çift ana dalda öğretmen olma seçeneğiyle İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Latin Filolojisi bölümlerini okuyup lisans derecesini elde etmiştir. Aynı üniversitede 2020'de yine çift ana dalda İngilizce ve Latince Öğretmenliği bölümlerinde yüksek lisans programını bitirmiştir. Kendisi de Türkçe-Almanca iki dilli büyümüş bir birey olarak, üniversite hayatında iki dillilik ve iki dilli eğitim üzerine araştırmalar yapmıştır. Ayrıca yüksek lisans tezinde Almanya'nın 16 eyaletinde liselerdeki Almanca-İngilizce iki dilli eğitimi incelemiştir.

İngilizcenin yanında Fransızca ve Eski Yunancayı okul ve üniversite hayatında öğrenmiştir. Almancayı ikinci dil olarak öğrenen çocukları eğitmek için yabancı dil ve ikinci dil olarak Almanca (DaF/DaZ) dersleri yanında temel işletme kurslarını da tamamlamıştır.

Halen, Berlin Hür Üniversitesi'nde devam ettiği doktora çalışmasında 2020'den itibaren COVID-19 pandemi döneminde tekrar gündeme gelen eğitimde fırsat eşitliği konusunu araştırmakta ve bu konuyu ele alan çeşitli seminerlere katılmaktadır.

e-mail: kevsr.as@gmail.com

ORCID No: 0000-0001-5795-9835

Reyhan THOMAS

Reyhan Thomas, Çukurova Üniversitesi Almanca Öğretmenliği eğitiminden sonra 2008 yılında DAAD bursiyeri olarak Berlin Teknik Üniversitesi'nde stajyer olarak çalıştı. 2009/2010 eğitim-öğretim yılında Miesbach (Bavyera) Ortaöğretim Okulunda Comenius Dil Asistanı olarak görev aldı. 2010-2015 tarihleri arasında Berlin Humboldt Üniversitesinde Almanca ve İngilizce Öğretmenliği çift ana dalda lisans ve yüksek lisans eğitimini başarıyla tamamladı. 2011 yılında DAAD tarafından Humboldt Üniversitesi'ndeki en başarılı yabancı öğrenci ödülüne layık görüldü. 2010-2015 yılları arasında Humboldt Üniversitesinde ve Berlin Çok Dillilik Araştırma Merkezi'nde çok dillilik ve ikinci dil olarak Almanca (DaZ) alanında öğrenci asistanı olarak çalıştı ve çeşitli projelerde yer aldı.

2015-2016 yılında Berlin Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nde yabancılara yönelik Türkçe öğretimi okutmanı ve eğitim koordinatörü olarak çalıştı. Bu süre içerisinde Prof. Dr. Cemal Yıldız ile çok dillilik alanında uluslararası projelere imza attı. 2017'den beri Berlin'de Almanca, İngilizce ve Türkçe branşlarında Senato öğretmeni olarak çalışmakta olup 2019'dan beri Berlin'deki iki dilli Türkçe-Almanca (ZwErz) okullarından biri olan Wedding Okulu'nda öğretmenlik yapmaktadır. Aynı zamanda ZwErz uzmanı / zümre başkanlığı görevini de sürdürmektedir. Bu görevinin yanında 2021 yılından bu yana Berlin Eyaleti Eğitim Bakanlığı Dil Eğitim Merkezinde (Zentrum für Sprachbildung (ZeS) eğitmen olarak çalışmakta, öğretmenlere, öğrencilerin Almanca edinimi ve öğrenim alanlarında eğitimler vermektedir.

e-mail: reyh.thomas@gmail.com

ORCID No: 0000-0002-3820-4661

ÖN SÖZ

Günümüzde toplumlar giderek daha fazla çok kültürlü ve çok dilli hâle gelmektedir. Dünya nüfusunun yarısından fazlasının iki dilli olduğu tahmin edilmektedir. Bu durumun en temel nedenleri arasında, göç hareketleri, turizm, iletişim imkânlarının gelişimi, farklı kültürleri tanıma ve bilgi kaynaklarına erişme arzusu, artan ticarî ve diplomatik temaslar ve evlilikler sayılabilir. İş gücü göçü bağlamında 1960'lı yıllardan itibaren başta Almanya olmak üzere dünyanın birçok ülkesine ülkemizden yoğun hareketlilik yaşanmaya başlamasıyla birlikte genelde kırsal kesimden yurt dışına giden insanlar yeni bir dil ve kültür çevresiyle tanışmışlardır. Daha sonraları işçilerin ailelerini de yanlarına almalarıyla başlangıçta sadece kısa bir süre için öngörülen çalışma arzusu kalıcı bir durum haline gelmiş ve böylece geçen 60 yıl içerisinde yurt dışında toplumun her kesiminde önemli sayıda bir Türk nüfusu oluşmuştur. Her ne kadar azımsanmayacak sayıdaki vatandaşımızın ülkemize geri dönmeyi tercih ettiği gözlemlense de büyük çoğunluğun artık Almanya'da kalıcı olmayı seçtiğini söylemek mümkündür. Günümüzde yurtdışında yaşamını sürdüren üçüncü ve dördüncü nesil vatandaşlarımızın sadece iktisadi değil, daha girift bir karakter arz eden sosyal ve kültürel meselelerle karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Avrupa ülkelerinde yaşayan Türk vatandaşları buldukları ülkelerde yeni göçmen toplulukları oluştururlarken, özellikle üçüncü ve dördüncü kuşakla birlikte yaşanan sosyal ve kültürel problemler daha belirgin hâle gelmiştir.

Göçmen kökenli çocuklar, bir taraftan yaşadıkları toplumunkinden tamamen farklı olarak aile içerisinde köken dillerini, değer ve normlarını edinirken, diğer taraftan okullarda, arkadaş gruplarında, işyerlerinde, ilişki içerisinde girdikleri sosyal çevrede içinde yaşadıkları toplumun dilini, inanç, değer ve normlarını öğrenerek çok dilli ve çok kültürlü ayrı bir sosyalleşme süreci yaşamaktadırlar.

Yurt dışında büyüyen Türk çocukları açısından normal bir süreç olarak görülen iki ya da çok dillilik günümüzde artık olağan bir durum arz etmeye başlamıştır. Bu sürecin ne olduğu ve nasıl geliştiği bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Çocukların çok dilli becerilerini desteklemek amacıyla aile içinde bilinçli ve etkin iki dilli eğitimin önemi yadsınamaz. Fakat bazı eğitimciler arasında ve akademik camia da dâhil olmak üzere toplum içinde iki dillilik üzerine birçok ön yargının hâlâ geçerliliğini koruduğu da bir gerçektir. Bu çalışmada iki ya da çok dillilik hakkında yapılan akademik çalışmalardan hareketle, Almanya'da yaşayan çok dilli ebeveynlerin kendi çocuklarına uyguladıkları iki dilli eğitim yaklaşımlarıyla eğitim kurumlarında sunulan çok dillilik uygulamaları, sahada gerçekleştirilen deneysel çalışma sonuçlarına göre değerlendirilecektir.

Çalışma kapsamında, kendi çocuklarına uyguladıkları iki dilli eğitim konusunda verdikleri değerli bilgiler için ankete katılan ailelere, anket sonuçlarının istatistik analizlerini yapan Sayın Burak Bekdemir'e, iki dilli çocuk raporlarının oluşturulmasında teknik destek sağlayan ve dil tashihini yapan Berlin Eğitim Müşavirliği Koordinatör Öğretmeni Sayın Erhan Çelike, İstatistik analizlere katkısından dolayı değerli dostum Prof. Dr. Halil Ekşi'ye, çalışmanın tamamını okuyarak fikirlerini belirten değerli dostum Prof. Dr. Latif Beyreli ve öğrencilerim Prof. Dr. Alpaslan Okur ve Dr. Öğr. Üyesi Gülay Heppınar'a, kendisi de iki dilli büyüyen ve deneyimleriyle çalışmanın her aşamasında bana destek olan emekli Almanca ve Türkçe Öğretmeni sevgili Eşim Aysun Yıldız'a, mesleki kariyerlerinin henüz başında olmalarına rağmen alana hâkimiyetleri ve titiz çalışmalarıyla kitabın oluşumunda önemli katkı sağlayan, gelecek için umut vadeden ve aynı zamanda kendileri de çok dilli olan genç ortak yazar arkadaşlarıma, basım aşamasındaki titiz çalışmalarından dolayı Pegem Akademi ekibine en içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın ailelere ve eğitim camiasına katkı sağlaması temennisiyle...

Prof. Dr. Cemal YILDIZ

Berlin, 31 Mayıs 2021

2. BASKI İÇİN ÖN SÖZ

Öncelikle, çalışmamızın 6 ay gibi kısa bir sürede ilgi görerek yeni baskı için ikinci bir ön söz yazma gerekliliği bizleri fazlasıyla memnun etmiştir. İki dilliliğin dünya genelinde ve de Türkiye-Türk toplumu özelinde önemine birinci baskı ön sözümüzde değinmiştik. Özellikle Türkiye'deki ve de Türkiye dışındaki Türk toplumu üzerinde iki dilliliğin önemsenmesinin sonucu olarak bu kadar kısa sürede çalışmamızın ikinci baskısına gerek duyulduğunu değerlendiriyoruz.

1960'lı yıllardan sonra özellikle Batı Avrupa'ya iş göçü yapan yurttaşlarımızın önceleri iki dilli olmamasından dolayı, sonraki yıllarda da yarım iki dilli olmasından dolayı bir problem olan bu durum artık günümüzde çözüm odaklı çalışmalarla daha az problem olma seyrine doğru gitmektedir. Tarafımızca yapılan bu çalışmanın da teorik bilgilere ilaveten tamamen uygulamaya ve deneysel sonuçlara dayalı bir çalışma olması sebebiyle şimdiye kadar yurt dışındaki Türk toplumu tarafından olumsuz sonuçlarına maruz kalınan bir durumu, olumlu yöne doğru çevirmek için önemli bir kaynak teşkil ettiğini düşünüyoruz. Çünkü konu itibarıyla çalışma, sadece dil öğreticilerinin veya eğitimcilerin değil sosyoloji, psikoloji, iletişim, folklor, siyaset bilimi gibi farklı disiplinleri de ilgilendiren bir kapsama sahip olduğundan Türk akademisinde son yıllarda en çok ilgilenilen bir alan haline gelmiştir. Elbette bu durumda Türkiye'nin artık göç veren bir ülke değil son yıllarda göç alan ve dünyanın en çok göçmen barındıran bir ülke pozisyonunda olmasının de etkisi büyüktür.

Dolayısıyla çalışmamızın, sadece Türkiye dışındaki iki dilli/çok dilli konumdaki Türk toplumuna değil Türkiye'deki iki dilli/çok dilli diğer toplumların da problemlerine kaynaklık edeceği kanaatindeyiz.

Bu bilincin farkında olarak, bu kadar kısa bir süre zarfında çalışmamızın ikinci baskısı için çok fazla düzenleme yapamasak da sonraki baskılar için içeriğin de genişletileceğinin teminatını şimdiden bildirmek istiyoruz.

Prof. Dr. Cemal Yıldız

Ankara, 13 Aralık 2021

3. BASKI İÇİN ÖN SÖZ

Günümüzde yoğunluk kazanan göç hareketleri, turizm, iletişim imkanlarının gelişimi, bilgi kaynaklarına erişme arzusu, farklı kültürleri tanıma ve artan ticari/diplomatik temaslar gibi dinamikler toplumların çok kültürlülük ve çok dillilik kavramlarıyla daha fazla yüz yüze gelmesine neden olmaktadır. Küresel ölçekte güncelliğini koruyan çok kültürlülük ve çok dillilik meselesini özel olarak yurt dışında yaşayan (Almanya örneğinde) Türklerin edindikleri diğer diller, iki dillilik ve Türkçe kapsamında ele aldığımız kitabımız, memnuniyet verici bir talep doğrultusunda üçüncü baskısına ulaşmıştır. Henüz ikinci yıl dolmadan kitabımızın üçüncü baskıya girecek olması bizleri fazlasıyla memnun ettiği kadar sorumluluğumuzu da bir o kadar arttırmaktadır.

Birinci ve ikinci baskıda da belirttiğimiz gibi iki dillilik küresel bir durum olmanın yanı sıra Türkçemiz için de daha önemli hale gelen ve yapılan/yapılacak olan çalışmalarla üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Her geçen gün dünya nüfusunun artışıyla birlikte dilleri konuşanların sayısını artırmakta ve buna bağlı olarak da birden fazla dil konuşan bireylerin sayısı artmaktadır. Yabancı dil olarak öğrenilen diller arasında yükselen bir ivmeye sahip olan Türkçe gerek yabancı dil gerekse miras dil olarak öğrenilmesinden dolayı iki dilliliğe veya çok dilliliğe dahil olan diller arasında karşımızda çıkmaktadır.

Bir önceki baskıda da belirttiğimiz üzere çalışmamız sadece Türkiye dışındaki iki dilli/çok dilli konumundaki Türk toplumu için değil Türkiye'deki iki dilli /çok dilli bireylerin de problemine kaynaklık etmektedir. Kitabımızın içeriğinin Türkçe temelli iki dillilik konusunda yapılan teorik bilgilere ilaveten tamamen uygulamalı ve deneysel sonuçlara dayalı verilerden oluşması, hem alanında en kapsamlı çalışmalardan biri olmasına hem de kısa sürede tıpkıbasımlarının yapılmasına sebebiyet vermiştir. İkinci baskının ön sözünde içeriğin bir sonraki baskıda genişletileceğini belirtmiş olsak da gerek sürenin kısa gerekse içeriğin genişletilmesinin kitaba farklı bir boyut kazandıracak olmasından dolayı bu baskıda sadece bazı düzeltme ve düzenlemelerle yetindik. Böylece kitabımızın tıpkıbasım özelliğini korumuş olduk. Ancak, yukarıda da değindiğimiz gibi, iki dilliliğe veya çok dilliliğe dahil olan Türkçenin daha güncel veri ve bilgilerle ele alınması gerektiğine inanıyoruz. Bu inançtan hareketle Türkçemizi iki veya çok dillilik kapsamında daha geniş örneklem ve çerçeveye ele alacağımız yeni çalışmalarımızla karşınıza çıkmayı umut ediyoruz.

Bu yılın Cumhuriyetimizin 100. yılı olması vesilesiyle merkezinde Türkçenin olduğu iki dilliliğe yönelik nitelikli çalışmaların sayısının artması gerektiği inancını da ayrıca taşımaktayız. Dünyanın en köklü dillerinden biri olan Türkçenin gerek ana dil gerekse yabancı dil olarak konuşulan, öğrenilen, öğrenilmek istenen bir dil olma yolunda daha nice asırlar görmesi umuduyla...

Prof. Dr. Cemal Yıldız
İstanbul, 01.02.2023

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....v

GİRİŞ.....1

1. BÖLÜM: Dil Edinimi ve İki ya da Çok Dillilik.....5

1. Ana Dili, İki Dillilik, Çok Dillilik Kavramları.....5

1.1. İki Dillilik ve Çok Dillik Üzerine Yapılan Çalışmalar 8

1.2. İki Dilli Çocuklarda Dil Edinimi Süreçlerinin Adlandırılması 11

1.2.1. Çocuklarda Yaşa Göre Dil Edinimi Türleri 13

1.3. Dil Edinimini Etkileyen Faktörler 15

1.3.1. Çocuk Hakkında Bilgiler 15

1.3.2. Ebeveyn Hakkında Bilgiler 17

1.3.2.1. Sosyo-Ekonomik Statü.....17

1.3.3. Girdi (Input) 19

1.3.4. Çıktı (Output).....21

1.3.5. Ebeveynlerin Tutumları 22

1.3.6. Ebeveyn – Çocuk İlişkisi.....23

1.3.6.1. Ebeveyn Söylem Stratejileri.....24

1.3.7. Çocuğun İki Dilliliğinin Ebeveynleri Tarafından Değerlendirilmesi 26

1.3.8. Çocuğun Desteklenmesi 28

1.3.9. Ara Özet 31

2. BÖLÜM: Almanya Özelinde Çok Dillilik Durumu ve Dillerin Edinimi.....33

2. Alman Eğitim Sisteminin Yapısı.....33

2.1. İki Dilli Eğitim-Öğretimin Kısa Tarihi.....34

2.2. Almanya'da İki Dilli Eğitim-Öğretimin Gelişimi.....35

2.3. Almanya'da İki Dilli Eğitim-Öğretimin Mevcut Durumu 36

2.4. İki Dilli Eğitim-Öğretim Modelleri 37

2.4.1. İçerik ve Dili Bütünleştiren Öğrenim 37

2.4.2. Daldırma Modeli 38

2.4.3. Çift Yönlü Daldırma 39

2.4.4. Geçişli Model 39

2.4.5. Ana Dili Koruma ve Geliştirme Modeli.....39

2.4.6. Ara Özet	40
2.4.7. Almanya'da Çok Dilliliğe Karşı Tutumlar	41
2.5. Türkçenin Alman Eğitim Sistemindeki Yeri	43
2.5.1. Genel Bakış	43
2.5.2. İlkokullarda Ana Dili / Köken Dili Dersi / Türkçe ve Türk Kültürü (TTK) Dersleri	44
2.5.2.1. Almanya'da Salgın (COVID-19) Döneminde Türkçe ve Türk Kültürü Dersleri	49
2.5.3. Ortaöğretim Kademesinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Dersleri.....	50
2.5.4. Meslek Okullarında ve Meslek Eğitiminde Türkçe	52
2.6. Türkçe-Almanca İki Dilli Eğitim-Öğretim	53
2.6.1. Berlin'de Türkçe-Almanca İki Dilli Okuma-Yazma Eğitimi Modeli	53
2.6.2. Hamburg'da Türkçe-Almanca İki Dilli Sınıf Modeli	57
2.6.3. Avrupa Okulları Modeli	59
2.6.3.1. İlkokullardaki Uygulama	59
2.6.3.2. Ortaöğretim Okullarındaki Uygulama.....	60
2.7. Almanya'nın Türkçe Derslerine Yaklaşımı ve Türkçenin Almanya'daki Geleceği.....	61

3. BÖLÜM: Almanya'da İki Dilli / Çok Dilli Türk Çocukları Üzerine Bir Araştırma.....

3. Almanya'da Türkçe-Almanca İki Dilli Büyüyen Çocuklarının İki ya da Çok Dillilik Durumları.....	63
3.1. Araştırma Yöntemi.....	63
3.2. Araştırma Sorusu	63
3.3. Çalışma Grubu	64
3.4. Sınırlılıklar	64
3.5. Veri Toplama Teknik ve Araçları.....	64
3.6. Uygulama	65
3.7. Verilerin Analizi	65

4. BÖLÜM: Bulgular ve Yorumlar .....

4.1. Ebeveynlerin Çocuklarının İki ya da Çok Dillilik Durumlarına Yönelik Görüşleri	69
4.1.1. Katılımcı Çocukların İki / Çok Dillilik Raporları ve Yorumlar.....	70
4.2. Demografik Değişkenler İçin Yüzde ve Frekans Tabloları (Betimsel Analiz Sonuçları ve Yorumlar)	87

5. BÖLÜM: Sonuç ve Tartışma	157
5.1. Sonuç	157
5.2. Tartışma	160
Kaynakça	165
Ekler	177
Ek 1. Almanca Terimler ve Türkçe Karşılıkları	177
Ek 2. İngilizce Terimler ve Türkçe Karşılıkları	179
Ek 3. Ankete Katılan Çocukların İki / Çok Dillilik Raporları	182
Ek 4. İki / Çok Dilli Çocuklara Yönelik Ebeveyn Anketi (Elternfragebogen zu zwei- / mehrsprachigen Kindern)	314
Ek 5. Araştırma İzin Yazısı	327
Ek 6. Berlin-Brandenburg Bildirisi - Alman Eğitim Sisteminde Çok Dillilik	328
Ek 7. Ana Dili, Kültürel Kimliğin Yeni Kuşaklara İletilmesinin Aracı	331
Ek 8. Almanya'da Türkçe Ana Dili Tartışması	338

TABLOR LİSTESİ

Tablo 1. İki Dilliliğin Kriterleri.....	13
Tablo 2. Ebeveynler ve Çocukların Dil Kullanımı (% olarak).....	16
Tablo 3. SES Endeksi'nin Hesaplanması.....	18
Tablo 4. Ailelerin Sosyo-Ekonomik Statüsü (SES).....	19
Tablo 5. Girdi Tipolojisi.....	21
Tablo 6. Çıktının Beş İşlevi.....	22
Tablo 7. Ebeveyn Söylem Stratejileri.....	24
Tablo 8. Ana Dili Almanca ve Türkçe Olan Bir Çocukta Dil Gelişiminin Seyri.....	27
Tablo 9. İki Dilli Eğitim Modelleri.....	40
Tablo 10. Almanya'da Türkçe ve Türk Kültürü ile Köken Dili Türkçe Derslerine Devam Eden Öğrenci Sayıları (Mart 2021).....	45
Tablo 11. Almanya'da Türkçe ve Türk Kültürü ile Köken Dili Türkçe Dersi Veren Öğretmen Sayıları (Mart 2021).....	45
Tablo 12. Almanya'da Genel Eğitim Veren Okullardaki Yabancı Dil Öğrenen Öğrenci Sayıları.....	51
Tablo 13. Normal Ders Planına Ek Olarak Haftalık ZwErz Programı.....	55
Tablo 14. Katılımcı Çocuk İki Dillilik Raporu (Çocuk 7).....	70
Tablo 15. Katılımcı Çocuk İki Dillilik Raporu (Çocuk 10).....	72
Tablo 16. Katılımcı Çocuk İki Dillilik Raporu (Çocuk 59).....	75
Tablo 17. Katılımcı Çocuk İki Dillilik Raporu (Çocuk 63).....	78
Tablo 18. Katılımcı Çocuk İki Dillilik Raporu (Çocuk 74).....	81
Tablo 19. Katılımcı Çocuk İki Dillilik Raporu (Çocuk 81).....	84
Tablo 20. Çocukların Cinsiyeti Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri.....	87
Tablo 21. Çocukların Doğduğu Ülke Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri.....	87
Tablo 22. Çocukların Kardeş Sayısı.....	88
Tablo 23. Çocukların Ebeveynler Dışında Düzenli Bir Bakıcısı Olup Olmadığına Dair Yüzde Değerleri.....	88
Tablo 24. Evde Ebeveynlerden Başka Yaşayan Kişilerin Sayısal Dağılımı.....	89
Tablo 25. Ebeveynlerin Cinsiyet Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri.....	89
Tablo 26. Ebeveynlerin Yaş Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri.....	90
Tablo 27. Ebeveynlerin Doğum Yeri Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri.....	90
Tablo 28. Ebeveynlerin Almanya'daki İkamet Süresi Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri.....	91
Tablo 29. Ebeveynlerin Mezun Olduğu Okul Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri.....	91
Tablo 30. Ebeveynlerin Aylık Geliri Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri.....	92
Tablo 31. Ebeveynlerin İş Durumu Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri.....	93
Tablo 32. Ebeveyn Günlük Yaşamda Birden Fazla Dil Kullanma Durumu.....	94

Tablo 33. Günlük Yaşamda Birden Fazla Kullanılan Diller	94
Tablo 34. Günlük Yaşamda Birden Fazla Kullanılan Dillerden Çocukla Konuşulanlar	95
Tablo 35. Ebeveynlerin Çocukları ile Konuştukları Zaman Diller Arası Geçiş Yapma Durumu.....	96
Tablo 36. Çocuğa Duyguların Hangi Dilde İfade Edildiğine Dair Yüzde Değerleri....	97
Tablo 37. Çocuğun Hangi Dilleri Edinerek Büyüdüğüne Dair Yüzde Değerleri.....	97
Tablo 38. Çocukların Dil Edinim Sırası	98
Tablo 39. Çocuğun Doğumdan İtibaren Birden Fazla Dile Maruz Kalma Durumu.....	99
Tablo 40. Çocuğun Doğumdan İtibaren Maruz Kaldığı Dillerin Dağılımı	99
Tablo 41. Çocuğun İkinci ve Üçüncü Dil Edinimi Durumu	100
Tablo 42. Çocuğun İkinci Dille veya Diğer Dillerle Hangi Ortamlarda Karşılaştığına Dair Yüzde Değerleri.....	101
Tablo 43. Çocuğun Türkçe Konuştuğu Ortamlar.....	102
Tablo 44. Çocuğun Almanca Konuştuğu Ortamlar	102
Tablo 45. Çocuk Türkçe ve Almanca Dışında Başka Bir Dili / Dilleri Konuşuyorsa Bu Dilleri Konuştuğu Ortamlar	103
Tablo 46. Çocuğun Ebeveyn ile Konuştuğu Diller	103
Tablo 47. Çocukların Ebeveynlere Birden Fazla Dilde Cevap Verme Durumu.....	104
Tablo 48. Çocuğun İstekli Konuştuğu Diller	104
Tablo 49. Çocuğun İçinde Bulunduğu Ortamda Konuşulan Bir Dili Reddetme Durumu	105
Tablo 50. Kardeşlerin Kendi Aralarındaki Konuştukları Diller	105
Tablo 51. Çocukların Çoğunlukla Konuştukları Kişiler.....	106
Tablo 52. Çocuğun Almanca Öğrenmesinin Önemi	107
Tablo 53. Çocuğun Türkçeyi Unutmamasının Önemi	107
Tablo 54. Ebeveynlerin Çocukları ile Birlikte Geçirdikleri Vakit	108
Tablo 55. Ebeveynlerin Çocukları ile Geçirdikleri Kaliteli Vakit.....	108
Tablo 56. Çocuklarla Geçirilen Vaktin Nasıl Değerlendirildiği	109
Tablo 57. Sesli Kitap Okumanın Hangi Dilde ve Ne Sıklıkla Yapıldığı	109
Tablo 58. Çocuğun Çok Dilliliğinin Ebeveyn Tarafından Değerlendirilmesi.....	111
Tablo 59. Çocuğun Çok Dilliliğinin Değerlendirme Durumu Dağılımı	112
Tablo 60. Çocuğun Almancasının Hangi Yollarla Desteklendiği.....	112
Tablo 61. Çocuğun Türkçesinin Nasıl Desteklendiği	113
Tablo 62. Ebeveynlerin Türkiye'ye Seyahat Etme Sıklığı.....	114
Tablo 63. Ebeveynin Doğum Yeri ile Ebeveynin Mezun Olduğu Okulun Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	115

Tablo 64. Ebeveynin Almanya'da Yaşadığı Süre ile Mezuniyet Durumunun Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	116
Tablo 65. Ebeveyn Doğum Yeri ile Çocuğun İstekli Konuştuğu Dillerin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	117
Tablo 66. Ebeveynlerin Almanya'da Yaşadıkları Süre ile Çocuğunun İstekli Konuştuğu Dillerin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	118
Tablo 67. Çocuğu ile Konuştuğunda Diller Arası Geçiş Yapan veya Yapmayan Ebeveynler ile Çocuğun İstekli Konuştuğu Dillerin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları.....	119
Tablo 68. Ebeveynlerin Günlük Yaşamda Birden Fazla Dil Kullanıp Kullanmama Durumu ile Çocuğun İstekli Konuştuğu Dillerin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	120
Tablo 69. Ebeveyn Doğum Yeri ile Çocuğun Dil Edinim Sırasının Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	121
Tablo 70. Ebeveynlerin Almanya'da İkamet Ettikleri Süre ile Çocuklarının Dil Edinim Sırasının Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	122
Tablo 71. Ebeveyn Mezuniyet Durumu ile Çocuğun Dil Edinim Sırasının Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	123
Tablo 72. Ebeveynlerin Aylık Gelir Durumları ile Çocuğun Dil Edinim Sırasının Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	124
Tablo 73. Ebeveynlerin Almanya'da Yaşadıkları Süre ile Çocuğu ile Birlikte Geçirdiği Sürenin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	125
Tablo 74. Ebeveyn Doğum Yeri ile Çocuğu ile Geçirdiği Sürenin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	126
Tablo 75. Ebeveynlerin Mezuniyet Durumları ile Çocukları ile Birlikte Geçirdikleri Zamanın Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları.....	127
Tablo 76. Ebeveynlerin Aylık Gelir Durumları ile Çocukları ile Birlikte Geçirdikleri Sürenin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları.....	128
Tablo 77. Ebeveynin Çocuğu ile Birlikte Geçirdiği Süre ile Ebeveynin Çocuğunun İstekli Konuştuğu Dillerin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları.....	129

Tablo 78. Ebeveynlerin Mezuniyet Durumları ile Çocuğun İstekli Konuştuğu Dillerin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	130
Tablo 79. Ebeveynlerin Aylık Gelir Düzeyi ile Çocuğun İstekli Konuştuğu Dillerin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	131
Tablo 80. Ebeveynlerin Çocuklarının İstekli Konuştuğu Diller ile Çocukların Dil Edinim Sırasının Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları.....	132
Tablo 81. Ebeveynin Çocuğu ile Birlikte Günde Geçirdiği Süre ile Ebeveynlerin Çocuklarının Dil Edinim Sırasının Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları.....	133
Tablo 82. Çocuğu ile Konuştuğu Zaman Diller Arası Geçiş Yapan veya Yapmayan Ebeveynler ile Çocukların Dil Edinim Sırasının Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları.....	134
Tablo 83. Ebeveynlerin Almanya'da Yaşadıkları Süre ile Çocuğu ile Konuştuğunda Diller Arası Geçişin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları.....	135
Tablo 84. Ebeveyn doğum Yeri ile Çocukları ile Konuştuklarında Diller Arası Geçişin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	136
Tablo 85. Ebeveynlerin Mezuniyet Durumları ile Çocuğu ile Konuştuğunda Diller Arası Geçiş Yapan veya Yapmayan Ebeveynlerin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları.....	137
Tablo 86. Ebeveynlerin Aylık Gelir Durumu ile Çocuğu ile Doğrudan Konuştuğu Zaman Diller Arası Geçiş Yapıp Yapmama Durumunun Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	138
Tablo 87. Ebeveynlerin Çocuğu ile Doğrudan Konuştuğu Zaman Diller Arası Geçiş Yapıp Yapmama Durumu ile Ebeveynlerin Çocuğu ile Birlikte Geçirdiği Sürenin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları.....	139
Tablo 88. Günlük Yaşamda Birden Fazla Dil Kullanan Ebeveynlerden Bu Tercihli Almancadan Yana Kullananlar ile Türkçeden Yana Kullananların Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	140
Tablo 89. Ebeveyn Doğum Yeri ile Almanya'da Yaşadıkları Sürenin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları	141
Tablo 90. Ebeveyn Doğum Yeri ile Aylık Gelirin Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare (<i>Chi-Square</i>) Testi Sonuçları.....	142